

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра легкої атлетики з методикою викладання

Дипломна робота (проєкт)
магістра

з теми: «СТРУКТУРА І ЗМІСТ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКОВАНИХ БАСКЕТБОЛІСТІВ В РІЧНОМУ МАКРОЦИКЛІ»

Виконав: студент 2 курсу, групи FKS1-M20z
спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Чайка Сергій Володимирович

Керівник: Ліщук В. В., доцент

Рецензент: Мисів В. М., кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ТА РОЛЬ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В СТРУКТУРІ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ БАСКЕТБОЛІСТІВ	5
1.1. Етапи розвитку гри баскетбол	5
1.2. Теоретико-методичні положення спортивної тактики у баскетболі	14
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	37
2.1. Методи дослідження.....	37
2.2. Організація дослідження	38
РОЗДІЛ 3. ЕВОЛЮЦІЯ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У КВАЛІФІКОВАНИХ БАСКЕТБОЛІСТІВ	40
3.1. Основні чинники тактичної підготовленості гравця.....	40
3.2. Сучасний стан тактики гри баскетбол, тенденції та шляхи подальшого розвитку.....	42
3.3. Структура і зміст тактичної підготовки кваліфікованих баскетболістів протягом річного навчально-тренувального циклу.....	54
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми. Баскетбол – один з самих динамічних видів спорту, який постійно переживає суттєві зміни у зв'язку з новими реаліями і проблемами і з урахуванням глобальних процесів, що відбуваються у сучасному спортивному світі.

Високий рівень досягнень у сучасному баскетболі обумовлює необхідність постійного удосконалення всіх сторін підготовки спортсменів і в першу чергу тактичної, яка забезпечує їх інтегральний прояв у ході змагань [12; 15; 25]. Кожний гравець повинен грамотно оцінювати свої можливості, знати слабкі і сильні сторони своєї підготовки, своєї команди та команди-суперника.

Реалізація процесу вивчення і управління, стосовно підготовки кваліфікованих баскетболістів, вимагає в числі інших важливих чинників наявність чіткого уявлення про структуру тактичної підготовленості, методах вивчення тактичних знань і вмінь, що зумовлюють рівень тактичної майстерності і моделей (тактичних схем), які відображають реалізацію можливостей кожного спортсмена протягом гри залежно від конкретно поставленої мети [48; 49; 68].

У науковій літературі, не зважаючи на вищевказане, тактичній підготовці приділяється не достатньо уваги. Вивчення взаємозв'язків історичних аспектів розвитку баскетболу і тактики, дозволяє прогнозувати тенденції та шляхи подальшого розвитку баскетболу, що представляє певний інтерес як для практичної діяльності, так і для теоретичного аналізу досліджуваної проблеми.

Об'єкт дослідження – навчально-тренувальний процес кваліфікованих баскетболістів в річному циклі підготовки.

Предмет дослідження – тактична підготовка кваліфікованих баскетболістів.

Мета роботи полягає у вивченні змісту та структури тактичної підготовки, її взаємозв'язку з історичними етапами розвитку баскетболу.

Відповідно, у ході досліджень передбачалося розв'язання наступних

завдань:

1. Виокремити основні етапи розвитку баскетболу у світі.
2. Визначити ознаки тактичної підготовленості баскетболістів залежно від ігрового амплуа та роль тренера у тактичній підготовці команди.
3. Вивчити структуру і зміст тактичної підготовки кваліфікованих баскетболістів в річному циклі.
4. Виявити наявність зв'язків між тактикою і еволюцією тактичних систем, історичним розвитком гри баскетбол.

Для вирішення поставлених завдань були використані такі **методи дослідження:**

- аналіз науково-методичної, нормативних документів та спеціальної літератури;
- педагогічне дослідження (педагогічне спостереження, хронометрування);
- метод математичної статистики.

Практичне значення одержаних результатів полягає у застосуванні тактичних схем у баскетболі, а саме у виборі тактики безпосередньо на гру, взаємозв'язку тактики з фізичною і технічною підготовкою гравців, тактичних систем гри для команд різної спортивної кваліфікації.

Апробація результатів дослідження відбувалась під час щорічної звітної наукової конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 5-6 жовтня 2021 року).

Структура і обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Вона викладена на 69 сторінках друкованого тексту, містить 1 таблицю і 4 рисунки. Список літератури включає 75 джерел.

ВИСНОВКИ

1. Розвиток баскетболу в світі можна умовно поділити на п'ять етапів, що дозволить визначити основні завдання, які вирішувалися на певному історичному періоді:

I (1891-1918 рр.) – етап становлення нової гри;

II (1919-1931 рр.) – етап створення національних федерацій;

III (1932-1947 рр.) – етап всебічного розвитку баскетболу;

IV (1948-1965 рр.) – етап всебічного розповсюдження гри у світі, підвищення спортивної майстерності баскетболістів;

V (1966 р. – теперішній час) – сучасний етап подальшої популяризації, комерціалізації та видовищності баскетболу.

2. Ретроспективний аналіз досліджуваної проблеми показав наявність зв'язків тактики гри і тактичних схем, що в свою чергу залежать від еволюції правил баскетболу протягом усього історичного періоду.

3. Структура тактичної підготовленості витікає з характеру стратегічних завдань, що визначають основні напрями спортивної боротьби. Ці завдання можуть бути зв'язані за участю спортсмена в серії змагань з метою підготовки і успішної участі в головних змаганнях сезону і носити, таким чином, перспективний характер. Вони можуть бути і локальними, пов'язаними з участю в окремих змаганнях або в конкретній грі.

4. Для досягнення успіху в сучасному баскетболі неодмінним чинником є бездоганна організація гри техніко-тактичні ідеї і високий рівень тактичного мистецтва. У всіх країнах високим рівнем розвитку баскетболу цьому компоненту приділяється величезна увага. Для найбільш успішного вдосконалення тактичної майстерності професійних баскетболістів необхідно визначити мету, завдання і засоби.

5. Ефективність тактичної діяльності в багатьох видах спорту визначається здібностями спортсмена до просторової і тимчасової антиципації, тобто передбаченню

змагальної ситуації до її розгортання. Саме цією здатністю багато в чому визначається точний вибір позиції гравцем у захисті для перехоплення м'яча в баскетболі та протидії іншим діям нападника.

6. Функції, які гравець виконує протягом гри передбачають наявність спеціальних тактичних навичок, в деяких випадках володіння цими прийомами однаково необхідно як гравцям передньої лінії, так і задньої.

7. Кожен тренер відповідає за тактику гри команди. Дії команди, їх зміни, тактичні ходи і контрприйоми є предметом його піклування. Кожна ситуація вимагає від тренера знань всієї проблеми і кожна ситуація в той же час вимагає від нього різного роду дій. Під час розв'язання проблем, що виникають у ході гри необхідно керуватися загальними тактичними принципами.

8. На етапі безпосередньої підготовки до відповідального змагання методика тактичної підготовки повинна забезпечувати можливо повніше моделювання тих цілісних форм тактики, які використовуватимуться в даному змаганні. Мета моделювання при цьому – апробувати вироблений тактичний задум і план в умовах, якомога більше співпадаючих з умовами майбутнього змагання.

9. Визначення загальної кількості атак, виконаних за гру і співвідношення існуючих видів нападу у процесі гри та їх вкладу в загальний результат дозволяють відмітити наявність деяких кваліфікаційних особливостей у реєстрованих параметрах. Так, у команди «Новатор» середня кількість атак дорівнює $X=106,25$ ($n=11$), закинули очок – $80,75$, очкова вартість однієї атаки дорівнює $0,76$ (табл. 3.1). Для команди першої ліги «Хмельницька політехніка» такі ж показники відповідно дорівнюють $X=95;93; 0,978$.

10. Показники співвідношення позиційного нападу і нападу швидким проривом та їхнього вкладу у формування загального результату гри наступні: із загальної кількості атак ($106,25$), виконаних командою «Новатор» $91,25$ атаки або $85,83$ % приходить на позиційний напад, до того ж кількість закинутих очок дорівнює 64 або $74,25$ % від загальної кількості очок, набраних за всю гру. Ціна

одної атаки дорівнює 0,701 очка. Ці ж показники у команди першої ліги відповідно дорівнюють 79,4 атаки 83,57 %; 71,6 очка 76,98 % и 0,901 очка.

11. Аналіз структури атакуючої діяльності баскетболістів дозволив установити, що не дивлячись на існування значних різниць у співвідношенні видів нападу, обумовлених кваліфікацією спортсменів, основним видом атакуючої діяльності є позиційний напад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абсалямов Т. М. Роль и место науки в подготовке спортсменов высокого класса. Теория и практика физической культуры. 2003. № 10. С. 15-18.
2. Алёшин И. Н., Рыбаков В. В. Моделирование годичной подготовки в командных игровых видах спорта. Теория и практика физической культуры. 2007. Выпуск 10. С. 43-45.
3. Бабушкин В. З. Подготовка юных баскетболистов. К. : Здоров'я, 1985. 143 с.
4. Бабушкін В. З. Баскетбол у ВУЗі : Навч. посібник для вузів. Х. : Основа, 1991. С.131-154.
5. Бабушкин В.З. Факторный анализ игровой деятельности баскетболистов. Научно-методические основы подготовки резервов в спортивных играх. М. : ВНИИФК, 1981. С. 5-8.
6. Бабушкин В. З. Специализация в спортивных играх. К. : Здоров'я, 1991. 164 с.
7. Баскетбол : Примерная программа спортивной подготовки для детско-юношеских спортивных школ, специализированных детско-юношеских школ олимпийского резерва. М. : Советский спорт, 2004. 100 с.
8. Баталов А. Г. Модельно-целевой способ построения спортивной подготовки высококвалифицированных спортсменов в зимних видах спорта. Теория и практика физической культуры. 2001. № 2. С. 8-13.
9. Белоус В. И. Оптимизация учебно-тренировочного процесса на основе моделирования оперативной деятельности команд волейболистов. Физическое воспитание детей и молодежи. К. : Здоров'я, 1981. С. 58-60.
10. Бондарчук А. П. Периодизация спортивной тренировки. Киев, 2000. 568 с.
11. Бриль М. С. Индивидуализация в спортивных играх: трудности, опыт перспективы. Теория и практика физической культуры. 2001. № 5. С. 32.

12. Вальтин А. И. Проблемы современного баскетбола. К. : Ін Юре, 2003. 150 с.
- 13.Верхошанский Ю. В. Горизонты научной теории и методологии спортивной тренировки. Теория и практика физической культуры. 1998. №7. С. 41-54.
14. Вознюк Т. В. Навчаючі програми з техніки гри в баскетбол. Словник баскетбольних термінів. Методичний посібник. Вінниця : ВДПУ, 2006. 32 с.
15. Вознюк Т. В. Підготовка кваліфікованих баскетболісток на передзмагальному етапі. Навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ, 2005. 140 с.
16. Волков В. Н., Сиваков В. И. Определенные условия подготовки спортсменов к соревнованиям. Теория и практика физической культуры. 2001. № 3. С. 31-32.
17. Вуден Д. Современный баскетбол. Сокр. перевод с англ. Е. Р. Яхонтова. М. : Физкультура и спорт, 1987. 254 с.
18. Гандбол. Л. А. Латышкевич, И. Е. Турчин, Л. Р. Маневич; Под ред. Л. А. Латышкевича. К. : Выща шк. Головное изд-во, 1988. 199 с.
19. Гомельский А. Я. Научно-методические основы системы спортивной подготовки баскетбольных команд высших разрядов : Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. М., 1972. С. 9-22.
20. Гомельський А. Я. Библия баскетбола. М., 2004. 215 с.
21. Гомельский Е. Я. Управление подготовкой высококвалифицированных баскетболисток на основе динамических показателей адаптационных реакций: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки и оздоровительной физкультуры». Москва : 1997. 22 с.
22. Гордон С. М. Спортивная тренировка: науч.-методическое пособие. Москва: Физическая культура, 2008. 256 с.
23. Губа В. П., Фомин С. Г., Чернов С. В. Особенности отбора в баскетболе. М. : Физкультура и спорт, 2006. 144 с.

24. Дубенчук А. І. Баскетбол. Харків : Вид-во «Ранок», 2009. 144 с.
25. Елевич С. Н. Особенности структуры соревновательного периода и специальной подготовленности баскетболистов высокой квалификации. Теория и практика физ. культуры. 2004. Выпуск 2. С 36-45.
26. Желязков Ц. О некоторых постоянно действующих факторах в современной спортивной тренировке. Теория и практика физической культуры. 1998. № 11-12. С. 42.
27. Жмарев Н. В. Системный подход и целевое управление в спорте. К. : Здоров'я, 1984. 144 с.
28. Зайцев В. П., Чуча Н. И. Медицинские и педагогические наблюдения за баскетболистами : Учебно-методическое пособие для студентов ИФК. Харьков : ХГИФК, 1992. 90 с.
29. Запорожанов В. А. Комплексный контроль в современном спорте. Теория и практика физической культуры. 1982. № 2. С. 41.
30. Зеленцов А. М., Лобановский В. В. Моделирование тренировки в футболе. К. : Альтпрес, 1998. 216 с.
31. Зотов В. П., Кондратьев А. И. Моделирование подготовки гандболистов высокой квалификации. К. : Здоров'я, 1982. 128 с.
32. Елевич С. Н. Управление спортивной формой баскетболистов высокой квалификации. Теория и практика физической культуры. 2007. Выпуск 6. С. 43-46.
33. Индивидуальная подготовка спортсменов-баскетболистов. Харків : ДИВО, 2009. 124 с.
34. Иссурин В., Шкляр В. Концепция блоковой композиции в подготовке спортсменов высокого класса. Теория и практика спортивной подготовки. 2002. № 5. С. 2-5.
35. Келлер В. С., Платонов В. М. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів. Львів : Українська Спортивна Асоціація, 1992. 270 с.
36. Келлер В. С., Платонов В. Н. Тактическая подготовка. Теория спорта. К. : Вища шк., 1987. С.187-196.

37. Козина Ж. Л. Индивидуализация подготовки спортсменов в игровых видах спорта: монография. Харьков, 2009. 396 с.
38. Кондрашин В. П., Корягин В. М. Тренировки баскетболистов высших разрядов. К. : Здоров'я, 1978. 93 с.
39. Корягин В. М., Мухин В. Н., Боженар В. Л., Мозола Р. С. Баскетбол : Учебное пособие для студентов ИФК. К. : Вища школа. Главное издательство, 1989. 232 с.
40. Корягин В. М. Подготовка высококвалифицированных баскетболистов: Учебник для вузов физического воспитания. Львов : Край, 1998. 192 с.
41. Костикова Л.В., Луничкин В.Г., Родионов А.В. Основы подготовки квалифицированных баскетболистов. М. : ГЦОЛИФК, 1987. 124 с.
42. Костюкевич В. М. Дипломна робота: структура, зміст, методика написання. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2005. 213 с.
43. Костюкевич В. М. Спортивна метрологія: навчальний посібник для студентів факультетів фізичного виховання педагогічних університетів. Вінниця : «Вінниця, ВДПУ», 2001. 183 с.
44. Костюкевич В. М. Теоретико-методичні аспекти тренування спортсменів високої кваліфікації : навч. посібник. Вінниця: Планер, 2007. 272 с.
45. Коузи Б., Пауэр Ф. Баскетбол. Концепции и анализ. М. : ФиС, 1975. 271с.
46. Латышкевич Л., Воробьев М., Бухтий Л. Проблема повышения эффективности соревновательной деятельности в спортивных играх. Наука в олимпийском спорте. 1997. №2. С. 13-16.
47. Леонов А. Д., Малый А. А. Баскетбол. К. : Рад. шк., 1989. 104 с.
48. Леонов А. Д. Структура игры и организация соревновательного процесса в игре баскетбол. Методические рекомендации для тренеров и игроков. К. : КГИФК, 1991. 39 с.
49. Леонов А. Д. Тактическая подготовка баскетболистов. К., 1990. 216 с.
50. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов. К. : Олимпийская литература, 2003. 272 с.

51. Максименко Г. Н., Максименко И. Г. Исследование структуры физической, технической и игровой подготовленности спортсменов, специализирующихся в спортивных играх. Олимпийский спорт и спорт для всех: IX междунар. науч. конгресс: тезисы докл. Киев, 2005. С. 383.

52. Максименко И. Г. Планирование и контроль тренировочного процесса в спортивных играх. Луганск: Знание, 2000. 276 с.

53. Маслов В. Н., Павленко Є. Ю. Модельні характеристики техніко-тактичних дій чоловічих команд в баскетболі. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту: зб. наук. Праць. Київ, 2004. Випуск 4 С. 110-114.

54. Матвеев Л.П. Модельно-целевой подход к построению спортивной тренировки. Теория и практика физической культуры. 2000. № 2. С. 28-37.

55. Матвеев Л. П. Общая теория спорта и её прикладные аспекты [текст]: учебник для вузов физической культуры [5-е изд., испр. и доп.]. Москва : Советский спорт, 2010. 340 с.

56. Мозола Р. С., Приступа Є. Н., Вацеба О. М. Індивідуальне тренування баскетболістів. Методичний посібник для тренерів, вчителів загальноосвітніх шкіл, спортсменів та студентів спеціальних навчальних закладів. Львів, 1993. 90 с.

57. Озолин Н. Г. Настольная книга тренера : Наука побеждать. М. : ООО «Издательство Астрель» : ООО «Издательство АСТ», 2003. 863 с.

58. Платонов В. М. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник [для тренеров] : в 2 кн. К. : Олимп. лит., 2015. Кн. 2. 2015. 752 с.

59. Поплавський Л. Ю., Окіпняк В. Г. Баскетбол: Навчальна програма для дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву та шкіл вищої майстерності (навчально-тренувальні групи та групи спортивного удосконалення). К., 1999. 125 с.

60. Поплавський Л. Ю. Баскетбол. К. : Олімпійська література, 2004. 448с.

61. Портнов Ю. М. Баскетбол. М. : Физкультура и спорт, 1988. С. 59-68.

62. Портнов Ю. М. Основы управления тренировочно-соревновательным процессом в спортивных играх. М. : VIR Print, 1996. 200 с.
63. Родионов А. В., Воронова В. И. Психологические основы подготовки баскетболистов. К. : Здоров'я, 1989. 136 с.
64. Ник Сортэл Баскетбол. 100 упражнений и советов для юных игроков / Сортэл Ник. М. : Астрель АСТ, 2002. 238 с.
65. Спортивные игры: Совершенствование спортивного мастерства: учебн. [для студ. высш. учеб. заведений] [под ред. Ю. Д. Железняк, Ю. М. Портнова]. Москва: Издательский центр «Академия», 2004. 400 с.
66. Спортивні ігри: навч. посібник [для студ. факультетів фіз. культури педаг. вищ. навч. закладів]: у 2 томах [під ред. Ж. Л. Козіної]; Том 1: Загальні основи теорії і методики спортивних ігор. Харків: вид-во «Точка», 2010. 200 с.
67. Стонкус С. Некоторые вопросы спортивной подготовки в баскетболе. Наука в олимпийском спорте. 1997. № 1. С. 49-56.
68. Стонкус С. Модели игровой деятельности баскетболистов и команд. Физическая культура. 1991. № 25. С. 104-110.
69. Стонкус С. С. Теоретические и методические основы спортивной подготовки баскетболистов : Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. М. : ГЦОЛИФК, 1987. 46 с.
70. Фураева Н. В. О факторах, определяющих структуру годового соревновательно-тренировочного цикла в современном баскетболе. Теория и практика физической культуры. 2001. Выпуск 6. С. 28-31.
71. Фураева Н. В. Структура годового соревновательно-тренировочного цикла подготовки команд высшей квалификации по баскетболу. Теория и практика физической культуры. 2001. № 4. С. 35.
72. Холодов Ж. К., Кузнецов В. С. Теория и методика физического воспитания и спорта : Учеб. пособие для студ. высших учебн. заведений. 2-е изд., испр. и доп. М. : Изд. центр «Академия», 2001. 480 с.

73. Хромаев З. М. Підготовка баскетболістів високої кваліфікації у мікроциклах змагального періоду: Автореф. дис. ... канд. пед. наук (24.00.01) К., 1997. 24 с.

74. Хромаев З. М., Поплавский Л. Ю., Защук Г. С. Тетрадь тренера по баскетболу. К., 2003. 128 с.

75. Хромаев З. М., Родионов А. В. Основы планирования подготовки баскетболистов высокой квалификации : Методические рекомендации. К. : КГИФК, 1991. 28 с.